

JURYRAPPORT BOEKENMAKERSBENDEPRIJS 2015

Volgens De boekenmakersbende is het een mythe dat talent altijd wel een keer boven komt drijven en dat een door een schrijver zelf uitgegeven boek nooit goed kan zijn. Om die reden schreef deze collectieve uitgeverij in oprichting een wedstrijd uit voor het beste afgewezen manuscript, dan wel zelf uitgegeven boek. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen Jong talent (tot en met 35 jaar) en Ouder talent (35+). Hierna vindt u de overwegingen van de beide jury's.

Oordeel van de jury Jong talent

Van de 21 inzendingen van schrijvers onder de 35 werden vier manuscripten genomineerd. Deze zijn beoordeeld door Peter Drehmanns, Vic van de Reijt, Judith Eiselin en Gert Jan de Vries. Zij wezen met grote meerderheid van stemmen een winnaar aan: Olga Ponjee. Hieronder volgt een samenvatting van het oordeel van de jury over haar inzending en die van de drie overige genomineerden: Pieterjan Heynen, Natascha Minnebo en Bram van Renterghem.

Het verdronken land van Olga Ponjee

Drie van de vier juryleden oordeelden dat deze toekomstroman over Nederland na de zondvloed het beste was. Dit ambitieuze en lijkige boek kent een meervoudig vertelperspectief en paart een origineel gegeven aan een soepele, pittige stijl. De auteur is verbeeldingsrijk en begiftigd met humor. De roman bezit een doordachte intrige en kan bogen op talloze plotwendingen en verrassende verwickelingen. Ook aan suspense en actie ontbreekt het niet, hoewel de vele achtervolgingsscènes op een gegeven moment ietwat overdadig aandoen. Er wordt vaardig geschakeld tussen gebeurtenissen en overpeinzingen, tussen heden en verleden. Het even spannende als relevante verhaal wordt gekruid door vaak geestige beeldspraak.

De thema's van deze politieke, apocalyptische thriller komen op een heldere manier aan de orde door middel van een raster van tegenstellingen: aan de ene kant heersen verraad en eigenbelang en machtshonger van voornamelijk politici; aan de andere kant, als tegenwicht, zien we moed en vechtlust van enkele jongeren die goed willen doen. Gelukkig is de schrijfster zo wijs geweest om deze eigenschappen niet al te voor de hand liggend te distribueren en zowel bij de lezer als bij de hoofdpersonen onzekerheid te creëren over wie 'goed' en wie 'fout' is. Deze nuancerende aanpak is ook terug te vinden in de ontwikkeling die de drie jonge hoofdpersonen doormaken. Het onzekere en onhandige meisje Loekie groeit uit tot een vastberaden heldin, het verwende rijkeluijszontje Felix ontpopt zich tot een geëngageerde jongeling, en de in theorie heldhaftige en betrokken Jacinto wordt hevig op de proef gesteld en kan pas op het einde werkelijk het verschil maken waarvan hij altijd heeft gedroomd.

Niet alleen vanwege deze stormachtige transformaties en rijpingsprocessen, zo eigen aan jongeren op weg naar volwassenheid, is *Het verdronken land* buitengewoon geschikt voor 'young adults'. Het zal de doelgroep ook aanspreken doordat er een pakkend en intelligent verteld verhaal wordt gepresenteerd, dat vanwege zijn verkenningen op het terrein van politiek gekonkel en de klimaatproblematiek ook nog een meerwaarde heeft.

Een jurylid vatte zijn oordeel als volgt samen: *Leuk en pittig, apocalyptisch is altijd goed en Olga heeft de ontwikkelingen en de plot goed in bedwang.* Een ander jurylid meende: *Het verdronken land heeft, zeker vergeleken met de andere manuscripten, vaart, humor en een plot. Ook al is het in zo ongeveer alle opzichten dan weer té overdadig, ik blijf er bij dat het met kop en schouders boven de rest uitsteekt.*

Toch bezit deze roman, ondanks zijn onmiskenbare kwaliteiten, nog de nodige mankementen. Bij alle nagestreefde vaart vliegt de vertelling nu en dan uit de bocht. De jury stuitte op veel slordigheden, zowel wat betreft de taalbehandeling als met betrekking tot het vertelperspectief. Behalve met nogal wat foutieve formuleringen wordt de lezer soms ook met clichématige bewoordingen geconfronteerd. Dit zijn evenwel kwesties die met behulp van een degelijke redactie gladgestreken kunnen worden en die geen werkelijke afbreuk doen aan de kwaliteit en de kracht van dit fantasievolle manuscript, waarvan het schrijven ontegenzeggelijk een stoutmoedige onderneming is geweest. *Het verdronken land* is de terechte winnaar van de Buzzboeken-wedstrijd en verdient een omvangrijk lezerspubliek.

100 Dagen van Pieterjan Heynen

In dit boek worden de laatste dagen van Napoleon beschreven, steeds vanuit een ander personage. Eén van de juryleden had waardering voor deze dappere poging om een complex en tegelijk veelvuldig verteld verhaal voor het voetlicht te brengen. Een ander meende: *Pieterjan heeft talent en als hij veel blijft lezen, zal hij groeien. Tijdens dit boek zie je hem al beter worden. Dit wordt iemand.*

Je moet echter van zeer goeden huize komen om de geschiedenis van Napoleon nog een nieuwe dimensie te geven, bijvoorbeeld door een originele en indrukwekkende stijl, wat helaas niet het geval is. De conclusie lijkt dan ook te moeten zijn dat er mogelijk een echte schrijver schuilt Pieterjan, maar dat hij zich nog wel moet ontwikkelen.

The Exchange Student van Natascha Minnebo

Dit autobiografisch getinte coming-of-age-verhaal heeft een eenvoudige verteltrant. In korte zinnestelsels in de tegenwoordige tijd en met veel dialoog en wittigheidsgevoel wordt het even hilarische als melodramatische verhaal verteld van een zeventienjarig Nederlands meisje dat bij een streng gelovig Afro-Amerikaans gezin terecht komt en ondertussen verliefd wordt op een meisje. De gebeurtenissen volgen elkaar in hoog tempo op, de conflicten buitelen over elkaar heen. Zowel bij de conservatieve christenen als bij de alternatieve scene in de VS voelt de hoofdpersoon zich niet thuis; beide werelden hebben iets onmiskenbaar dogmatisch. Deze fricties leiden zowel tot serieuze gewetensvragen als tot absurdistische taferelen.

Eén van de juryleden was de mening toegedaan dat deze roman de beste inzending was en zeker als young adult-roman de meeste potentie had. Dit jurylid prees de durf en het streven naar authenticiteit van de auteur en de toegankelijke, vlotte stijl van het boek met zijn natuurlijke dialogen en grappige observaties. *Dit boek is helemaal niet keurig, gevaarlijk zelfs zoals Maura haar initiatie beschrijft in de lesbische liefde en het gebruik van hard drugs. (...) Op haar eigen manier is ze uit op eerlijkheid en authenticiteit, maar nog vóór haar twintigste wordt haar op schokkende wijze duidelijk dat die niet zomaar te bereiken is, ook niet in de Nieuwe Wereld.*

De onderwerpen die aan bod komen zijn actueel en interessant: het spanningsveld tussen religie en homoseksualiteit, de culturele kloof tussen Nederland en de VS, het ervaren van vervreemding en het maken van verstandige keuzes in een verwarrende wereld, de zoektocht naar authenticiteit en andere kwesties waarmee pubers worstelen. *The exchange student* zal zeker een grote groep 'young adults' kunnen aanspreken. Als de schrijfster wat meer ruimte voor verbeelding schept en meer aandacht schenkt aan de manier waarop ze haar verhaal wil vertellen, zal zij in de toekomst wellicht kunnen uitgroeien tot een auteur om rekening mee te houden.

Tijdok van Bram van Renterghem

Tijdok is een roman die zich net als *The Exchange Student* afspeelt in den vreemde en waarin eveneens sprake is van een jeugdige, onzekere hoofdpersoon die vervreemding ervaart en hevig op zoek is naar een bepaald evenwicht. Een significant verschil met *The Exchange Student* is dat deze roman niet over tieners gaat maar over twintigers. Daarbij heeft dit boek een volwassener stijl.

Deze ik-roman doet in retrospectief verslag van een bepaalde episode en een *rite de passage* in het leven van ene Lucas, denkelijk een alter ego van de schrijver. De verteltoon is opgeruimd en licht-ironisch ondanks de moeizame en soms wanhopige existentiële schermutselingen die worden beschreven. Om een van de juryleden te citeren: *Van de inzenders is Bram degene met de beste stijl en de meest ontwikkelde toon. Hij schrijft met zelfrelativering en humor.*

Het zich in Londen afspelende verhaal wordt uitgeserveerd met behulp van een zekere landerigheid, talloze mijmeringen, humor en flink wat cliffhangers aan het einde van de hoofdstukken. Daarbij worden wezenlijke thema's aangesneden, zoals vriendschap, verraad, liefde en zingeving. Een beetje jammer vond de jury dat de troebelen van de jonge hoofdpersoon de lezer niet echt de diepte in sleuren, wat wellicht te wijten is aan de weinig urgente en soms nogal

oubollige verteltrant. Niettemin weet de verteller de lezer menigmaal aangenaam te verrassen met rake observaties en met inkijkjes in een typisch Brits fenomeen als de Gentlemen's Club.

Als de auteur erin slaagt een dwingender stem te vinden en wat meer precisie aan zijn goed ontwikkelde stijlgevoel weet mee te geven, zal hij mogelijk ooit het genoegen mogen smaken zijn geschrift besproken te zien in een achtenswaardige krant.

Deze tekst is een bewerking van de bij de uitreiking door Peter Drehmanns uitgeproken rede.

Oordeel van de jury Ouder talent

In de categorie 'Ouder talent' (boven de 35 jaar) waren er maar liefst 83 inzendingen voor de wedstrijd voor het beste afgewezen manuscript, waarvan er na een strenge voorselectie vier overbleven. De shortlist bestond uit *Amandelbloesem* van Nynke van der Beek, *De Lector* van Marjon Klomps, *De Uitverkoren Wereld* van Gebrand Muller en *De Reis van Willem van Rubrouck* van Lucien Roosen. Elk van deze romans heeft een bijzonder thema of belicht een bekender onderwerp op een vernieuwende manier. De lastige taak om uit deze vier één winnaar te kiezen, kwam neer op de schouders van Dirk Degreave, Marja Duin, Adriaan Krabbendam, Charlotte Pennink en Irene Start. Hun overwegingen worden hieronder samengevat.

De Uitverkoren Wereld van Gebrand Muller

In *De Uitverkoren Wereld* van Gebrand Muller draait hoofdpersonage Mark rond in een apocalyptische wereld. De samenleving is veranderd – hóe wordt niet duidelijk – maar dat de gevolgen ingrijpend zijn valt niet te ontkennen. Zich aanpassen is de enige mogelijkheid, maar kan dat zonder een deel van zichzelf dat al eerder leefde achter te laten? 'Niets is wat het lijkt en elk woord of gebaar heeft een meervoudige betekenis,' vat Mark de vertelling waarin hij de hoofdrol speelt al samen op pagina 70.

De Uitverkoren Wereld weet volgens de jury niet precies waar het heen wil. De combinatie van stijl en onderwerp vertoont discrepanties en of de roman een Young Adult of juist literaire vertelling wil zijn, wordt niet bij iedere lezer duidelijk. De schrijver kan nog veel uitleg schrappen om de vaart erin en de lezer eenvoudiger bij zich te houden.

Daar staat tegenover dat het verhaal na een trage start interessanter en meer tastbaar wordt. Muller genereert een surrealistische en symbolische wereld: een bijzonder uitgangspunt dat bovendien erg aansluit bij de tijdgeest van de jongere generatie. Hoewel de tekst er niet met de eerste prijs vandoor gaat, is er wel een jurylid dat deze tekst graag had zien winnen.

Dit jurylid concludeert: *Stillistisch staat dit werk als een berg. Dit verhaal is duidelijk niet het meest toegankelijke van de drie, maar literair alleszins het interessantst.*

De Lector van Marjon Klomps

Marjon Klomps' *De Lector* speelt in het Nijmeegse literaire landschap, alwaar Sander lector is bij uitgeverij Moenen. In de roman staat het dagelijks leven in een uitgeverij decor voor het te vertellen verhaal. Er belandt een manuscript op Sanders bureau waardoor hij een onaangename ontdekking doet die zijn hele leven op zijn kop zet.

De stijl van het manuscript wordt niet consequent genoeg genoemd. Er zitten wat taal- en slordigheidsfouten in de tekst en de beschrijvingen dragen niet altijd bij aan de leesbaarheid. Alle nodeloze informatie flink schrappen zou het verhaal ten goede kunnen komen.

De schrijfster mag misschien snoeien in haar beschrijving, de dialogen van *De Lector* maken de roman psychologisch geloofwaardig. De personages spreken tot de verbeelding en een van de juryleden ziet in een latere versie wel mogelijkheden voor een psychologische thriller. Een ander jurylid prijst de vertelster om haar gevoel voor spanningsopbouw en geeft aan dat de plot zeer op prijs te stellen.

Een jurylid meende: *Klomps is een soepele schrijver van wie ik verwacht dat ze, na redactie, een groter publiek weet aan te spreken dat geïnteresseerd is in hoe het er in een uitgeverij toegaat.*

De Reis van Willem van Rubrouck van Lucien Roosen

De historische fictie van *De Reis van Willem van Rubrouck* door Lucien Roosen geeft inzicht in het leven van de dertiende-eeuwse franciscaner monnik Willem van Rubrouck. Van Rubrouck ontmoette de grote Kahn in het noorden van het huidige China, maar het is niet dit onderdeel van zijn leven dat hier centraal staat. In deze fictionele biografie van zijn jongere jaren wordt onderzocht wat de drijfveren van de Nederlandstalige monnik geweest zouden kunnen zijn en hoe hij werd beïnvloed door zijn tijdgeest – en andersom.

Een jurylid denkt dat het verhaal meer potentie heeft als het tot een roman wordt omgevormd, waar het op dit moment een chronologische vertelling van de dertiende-eeuwse gebeurtenissen is, zonder flashbacks of uitgewerkte gedachten. Sommige juryleden vragen zich af of de tekst leesbaarder kan worden gemaakt door Middelnederlandse woorden als 'paterken' en 'liedeken' te vervangen door eigentijdse. Duidelijk is dat de auteur over een rijke taalkennis beschikt, maar daar niet altijd voldoende de rem op kan zetten. Tot slot wordt er bovendien een aantal continuïteitsfouten gemaakt. Zo verdwijnt er rond pagina 25 een paard...

Zowel het verhaal als de schrijver hebben potentie, oordeelt de jury. Eén jurylid zou Roosen naar aanleiding van dit verhaal zelfs direct een contract aanbieden. Vertrekkend vanuit een interessant gegeven en boeiende figuur, worden aanstekelijke situaties beschreven. De vertelstijl is onderhoudend en grappig en een ander jurylid vergelijkt Roosen op sommige momenten zelfs met het Vlaamse negentiende-eeuwse proza van bijvoorbeeld Felix Timmermans.

Het jurylid dat Roosen meteen zou contracteren, juichte: *Zo goed geschreven dat het niet weg te leggen is. Bravo!*

Amandelbloesem van Nynke van der Beek

De jury kon het niet unaniem eens worden over de winnaar van het manuscript en heeft daarom haar steun aan de meerderheid van de leden gegeven. Het winnende manuscript van de vier romans op de shortlist wordt geacht het best een (mogelijk klein) publiek aan te kunnen spreken. Het is stilistisch knap geschreven, maar er moet wel nog wat worden geschaafd aan de verhaallijn. De innerlijke strijd van het hoofdpersonage wordt op een overtuigende manier verwoord en voelbaar gemaakt. De winnares is Nynke van der Beek, met het verhaal *Amandelbloesem*.

Amandelbloesem vertelt het verhaal van de autistische Sofia. Ze is blij met haar kind, dat ze consequent 'de jongen' noemt, maar de liefde die ze zelf voor hem denkt te moeten voelen kan ze niet opbrengen. Het manuscript bestaat uit een brief die Sofia schrijft aan het Centrum Autisme in Amsterdam omdat ze zich afvraagt of ze autistisch zou kunnen zijn. De verhaallijn wordt verdubbeld door een boek over Vincent van Gogh waarin Sofia graag leest. De gebeurtenissen uit het leven van de Nederlandse schilder bieden Sofia moed en kracht in haar zoektocht naar goed moederschap, een goed partner zijn en zichzelf gelukkig houden zonder andere mensen in de weg te zitten.

De verhaallijn kon de jury niet helemaal overtuigen. De plot is niet sluitend en vooral de parallel met het levensverhaal van Vincent van Gogh mag best iets sterker worden aangezet. Bovendien ontbreekt een duidelijke climax of afronding van het verhaal.

De stijl van de vertelster past echter perfect bij het thema van het manuscript. Een van de juryleden benadrukt dat de korte zinnen helpen orde in de chaos te scheppen en bevestigen bovendien het idee dat Sofia van zichzelf heeft als mogelijk autistisch patiënte. De meeste juryleden geven aan dat het verhaal een helder inzicht geeft in het leven met autisme, maar kan ook een waardevolle toevoeging zijn voor hun familieleden.

Om tot slog nog een van de juryleden te citeren: *Het greep me vanaf de eerste bladzijde. Ik snap echt niet dat dit nog niet is uitgegeven.(...) Ik heb nog nooit een roman gelezen die de getijdebeweging tussen gevoel en ratio in een mens zo invoelbaar maakt.*

Tekst: Laurie de Zwart